

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ У ПРОГРАМУ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

У контексті післявоєнної трансформації економіки України надзвичайно актуальним є перехід від ресурсозалежної моделі розвитку до стратегії, заснованої на принципах «зеленої» економіки. Такий підхід дозволяє поєднати економічне зростання з екологічною безпекою, соціальною справедливістю та сталим використанням природного капіталу.

«Зелена» економіка визначається як модель господарювання, що спрямована на підвищення добробуту населення при одночасному зниженні екологічних ризиків і дефіциту ресурсів. Ключові елементи: енергоефективність, низьковуглецеве виробництво, циркулярна економіка, відновлювана енергетика, стає землекористування (рис. 1).

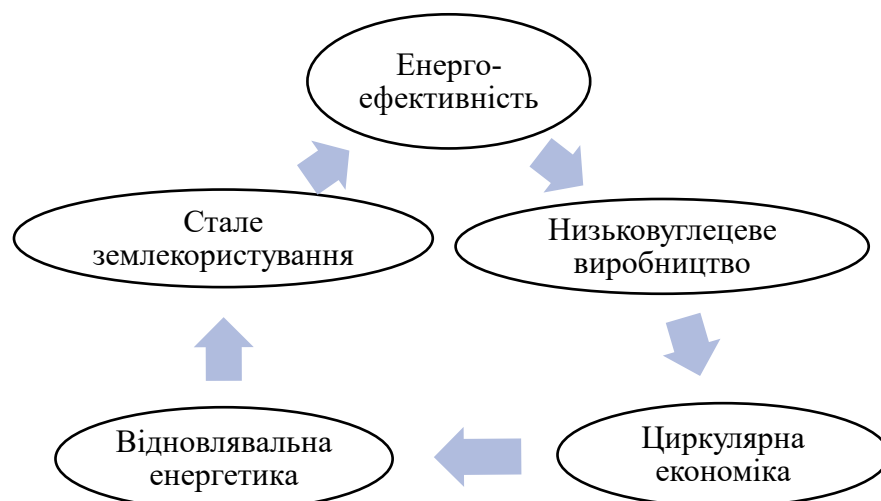

Рис. 1. Ключові елементи моделі «зеленої» економіки

Джерело: узагальнено автором на основі [1-3]

Енергоефективність передбачає зменшення споживання енергії при збереженні або підвищенні рівня продуктивності. Для України це означає зниження енергозалежності, зменшення витрат у бюджетній та приватній сферах, а також зменшення викидів парникових газів. Прикладами є модернізація систем опалення в освітніх і медичних закладах, утеплення житлових будинків та впровадження енергоощадних технологій на підприємствах.

Низьковуглецеве виробництво полягає у мінімізації викидів вуглекислого газу та інших парникових газів у процесах виробництва товарів і послуг, що можливо через перехід на чисті джерела енергії, впровадження технологій енергоощадності, оптимізацію логістики. Для України така стратегія є шляхом до інтеграції з європейськими ринками, підвищення екологічної відповідальності бізнесу та доступу до фінансування через кліматичні фонди. Прикладами є впровадження електротранспорту в містах, перехід підприємств на відновлювані джерела енергії, заміна вугільних ТЕС на сучасні біоенергетичні установки.

Циркулярна економіка передбачає замкнений цикл ресурсів, де відходи одного процесу стають сировиною для іншого, що дозволяє скорочувати кількість сміття, зменшувати витрати на ресурси, створювати нові види продукції з доданою вартістю. У сільському господарстві це може бути повторне використання агровідходів для біоенергетики, виготовлення добрив або упаковки. У промисловості – переробка вторинної сировини, у містах – розвиток інфраструктури сортування та утилізації відходів.

Відновлювана енергетика є ключовою складовою «зеленої» трансформації. Вона охоплює використання джерел енергії, які постійно відновлюються: сонячна, вітрова, гідроенергія, біомаса. Для України це шлях до енергетичної незалежності, особливо в умовах воєнних загроз і руйнування енергетичної інфраструктури. Енергія з поновлюваних джерел має менший вплив на довкілля та сприяє децентралізації енергосистем. Прикладами є сонячні електростанції на дахах громадських будівель, біогазові установки на фермах, вітрові турбіни у вітряних регіонах.

Останнім, але не менш важливим елементом є стале землекористування. Воно базується на раціональному використанні земельних ресурсів без виснаження ґрунтів, забруднення вод або втрати біорізноманіття, що означає впровадження агроекологічних практик, таких як органічне землеробство,

сівозміни, безплужна обробка ґрунту, збереження лісосмуг і заліснення деградованих земель. Такі підходи не лише підтримують природну родючість ґрунтів, а й забезпечують продовольчу безпеку та сталість сільського господарства в умовах кліматичних змін.

У сукупності ці п'ять елементів формують стратегічну основу для переходу України до нової економічної моделі, де економічна ефективність, екологічна відповідальність і соціальна стійкість поєднані в єдину систему відновлення й розвитку. Їх імплементація має стати невід'ємною частиною національної політики відбудови та довгострокового економічного зростання.

Отже, «зелена» економіка розглядається як сучасна модель господарювання, що поєднує економічне зростання з екологічною безпекою та соціальною відповідальністю. Її мета – підвищення добробуту населення за умов скорочення екологічних ризиків і зменшення споживання обмежених природних ресурсів.

Україна має значний природно-ресурсний потенціал, проте історично спиралася на енерго- та матеріаломісткі виробництва. В умовах руйнування інфраструктури, необхідності реконструкції та зменшення залежності від викопного палива імплементація «зелених» підходів може стати драйвером відновлення та модернізації. Основними інструментами впровадження принципів «зеленої» економіки є такі:

- розвиток відновлюваних джерел енергії (сонячна, біо-, вітрова);
- стимулювання ресурсоефективного виробництва через податкові та інвестиційні преференції;
- запровадження «зелених» стандартів у державні закупівлі та інфраструктурні проєкти;
- підтримка зеленої модернізації в агросекторі (біоенергетика, органічне виробництво, агроекологічні практики);
- розвиток «зеленого» фінансування: кліматичні фонди, зелені облігації, ESG-інвестування.

Серед основних викликів імплементації принципів «зеленої економіки» в Україні є такі: фрагментарність нормативної бази, недостатній доступ до інвестицій, брак інституційної координації, низький рівень екологічної обізнаності на регіональному рівні. Для вирішення цих проблем доцільно: включення принципів зеленої економіки до офіційної стратегії економічного відновлення; створення міжвідомчого координаційного органу з питань

«зеленої» трансформації; формування регіональних «зелених кластерів»; розширення освітніх програм з екологічного підприємництва та сталого розвитку.

Таким чином, імплементація принципів «зеленої» економіки є не лише вимогою сучасності, а й ключовою умовою конкурентоспроможного, інклюзивного та екологічно безпечного відновлення України. Формування «зеленого» курсу розвитку дозволить не просто відновити зруйновану економіку, а модернізувати її за європейськими стандартами сталості.

Список використаних джерел

1. Самойлик Ю., Вернигора М. Стратегічні перспективи розвитку агропродовольчого сектору в умовах глобальної циркулярної економіки. Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. 2023. № 3. С. 378-385.
2. Циркулярна економіка: як новий спосіб господарювання в умовах цифрової трансформації: колективна монографія; за наук. ред. Татомир І.Л., Квасній Л.Г. Трускавець: ПОСВІТ, 2021, 124 с.
3. Shpak N., Kulyniak I., Gvozd M., Vveinhardt J. and Horbal N. Formulation of Development Strategies for Regional Agricultural Resource Potential: The Ukrainian Case. Resources. 2021. Vol. 10(6). 57 s. URL: <https://doi.org/10.3390/resources 10060057>.